

ANGELO SCARANO

O MÁRNOTRATNOM OTCOVI

EDÍCIA KRESŤANSKÝ ŽIVOT

EDÍCIA

KREŠŤANSKÝ
ŽIVOT

ANGELO
SCARANO
**O MÁRNOTRATNOM
OTCOVI**

Spolok svätého Vojtecha
Trnava 2023

ČÍTANIE
S PRIDANOU
HODNOTOU

© Angelo Scarano, Praha 2023

© Spolok sv. Vojtecha – Vojtech, spol. s r. o.,
Trnava 2023

ISBN 978-80-8161-497-2

ÚVOD

Už taliansky básnik Dante Alighieri označil Lukáša za evanjelistu Kristovej miernosti a milosrdenstva.¹

V jeho evanjeliu nachádzame mnoho úryvkov, ktoré hovoria o milosrdenstve, ale jedno z nich je „perla všetkých podobenstiev“, „evanjelium v evanjeliu“². Nazývame ho podobenstvom o márnotrattnom synovi (Lk 15, 11 – 32). Je to však naozaj podobenstvo o márnotrattnom synovi? Mnohí biblisti s tým nesúhlasia, preto navrhujú aj iné názvy – podobenstvo o strattnom synovi, o dvoch synoch alebo často podobenstvo o milosrdnom otcovi či o čakajúcom otcovi.

Príbeh sa na prvý pohľad javí ako priamočiary a dokonale zrozumiteľný. Jeho porozumenie však komplikujú najmenej štyri bežne rozšírené „bludy“, takže často môžeme v pokusoch o výklad podobenstva počuť:

1. Ide o podobenstvo o márnotrattnom synovi, teda hlavnou postavou je syn.
2. Mladší syn je vzorom kajúcnika, ktorý „vchádza do seba“, ľutuje svoju minulosť a vyznáva svoj hriech.
3. Postava otca v podobenstve symbolizuje Boha Otca.

1 „Scriba mansuetudinis Christi“ (*De Monarchia I*, česky: *O jediné vládě*, Praha 1942).

2 J. Schmid, *Das Evangelium nach Lukas*, RNT 3, Regensburg 1955, s. 252; A. Jülicher, *Die Gleichnisreden Jesu II: Auslegung der Gleichnisreden der drei ersten Evangelien*, Darmstadt 1963, s. 334.

4. Ide o napomenutie či povzbudenie určené predovšetkým „mýtnikom a hriešnikom“.

Postupne tieto mylné domnienky vyvrátíme, hoci každá z nich obsahuje aj určité zrnko pravdy.

Tu stojí za pozornosť vtipná pasáž z románu Grahama Greena *Monsignor Quijote*.³ Otec Quijote o tomto podobenstve diskutuje s komunistickým starostom Sanchom, pričom sa starostovi podarí obrátiť známy príbeh úplne naruby:

„Veľmi krásne podobenstvo,“ povedal otec Quijote trochu bojovne. Nebol si istý, čo bude nasledovať.

„Áno, začína sa pekne,“ povedal starosta. „Buržoázna domácnosť, otec, dvaja synovia. Otca by sme mohli označiť za bohatého ruského kulaka, ktorý na svojich služobníkoch nahliada iba ako na duše, ktoré vlastní.“

„O kulakoch a dušiach v tom podobenstve nič nie je.“

„Historika, ktorú poznáte, bola očividne trošku poopravená a tu a tam prispôsobená cirkevnými cenzormi.“

„Čo tým chceš povedať?“

„Že sa mohla tradovať celkom inak a možno sa tak aj tradovala. Máme tam mladíka, ktorý akýmsi dobrotivým zásahom dedičnosti napriek všetkému očakávaniu dospeje k nenávisti k zdedenému

3 G. Greene, *Monsignore Quijote*, Praha 1995, s. 54 – 57.

majetku. (...) Syna to buržoázne prostredie dusí – nenávidí možno i nábytok a obrázky na stenách, na ktorých sa počas sabatu prežierajú tlstí kulaci, zatiaľ čo všade navôkol panuje bieda. Musí utiecť – kamkoľvek. Vyžiada si teda svoj podiel z dedičstva, ktoré má po otcovej smrti pripadnúť bratovi a jemu, a odíde z domova.“

„A premrhá svoj podiel v hýrivom živote,“ skočil starostovi do reči otec Quijote.

„Ba nie, to je iba oficiálna verzia. Podľa mňa bol taký znechutený buržoáznym prostredím, v ktorom bol vychovaný, že sa svojho bohatstva zbavil, ako najrýchlejšie mohol – možno ho dokonca rozdal a podobne ako Tolstoj sa stal roľníkom.“

„Lenže sa potom vrátil domov.“

„Áno, stratil guráž. Pripadal si na tej prasacej farme hrozne osamelý. Nebola tam žiadna stranícka organizácia, na ktorú by sa mohol obrátiť o pomoc. *Kapitál* ešte nebol napísaný, takže sa nedokázal orientovať v triednom boji. Je azda za týchto okolností na počudovanie, že chudák na chvíľku zakolísal? (...) Doma ho, samozrejme, privítajú, to áno, naservírujú mu vykŕmené teľa, on je zjavne pár dní šťastný – ale potom na neho znova dolahne tyranské ovzdušie buržoázneho materializmu, ktoré ho vyhnalo z domova. Otec sa mu snaží prejavovať lásku, ale nábytok je naďalej ohavný – napodobenina štýlu Ľudovíta XV. alebo čo vlastne bolo vtedy v móde – na stenách stále visia obrazy žraníc, servilnosť sluhov, drahé

pokrmu ho poburujú viac než kedykoľvek predtým a on začína spomínať na ľudskú súdržnosť, ktorú našiel v chudobe na tej prasacej farme. (...) Po týždni sa mu otvoria oči a za rannej zory – za červenej zory – opustí domov, aby opäť vyhľadal prasaciu farmu a starého roľníka, tentokrát rozhodnutý zohrať svoju rolu v boji proletariátu. Starý fúzatý roľník ho už z diaľky vidí prichádzať, rozbehne sa mu naproti, objíme ho, pobožká a márnوترatný syn povie: „Otče, zhrešil som proti nebu i voči tebe. Už nie som hodný nazývať sa tvojím synom.“

Tento zábavný pokus o vysvetlenie podobenstva je zároveň ukážkou toho, že Božie slovo môžeme ľahko a rýchlo prekrútiť podľa svojich predstáv, pokiaľ čítaniu nepredchádza otvorenosť a poctivé načúvanie. Božie slovo nesmiem meniť podľa seba – skôr má slovo premieňať mňa.

KONTEXT ROZPRÁVANIA

Pri výklade podobenstva je veľmi dôležitý kontext alebo to, v akej situácii a komu ho Ježiš rozpráva. Naliehavo sa tu vracia otázka, ktorá sa vynorila už v súvislosti s hostinou u mýtnika Matúša: „Prečo jete a pijete s mýtnikmi a hriešnikmi?“ (Lk 5, 30). Farizeji znovu vyčítajú Ježišovi, že prijíma hriešnikov a je s nimi (porov. Lk 15, 2). Ježiš im odpovedá tromi podobenstvami o „stratených“ (stratená ovečka, peniaz a dvaja synovia, porov. Lk 15). Spoločným menovateľom všetkých troch podobenstiev v 15. kapitole Lukášovho evanjelia je radosť z nájdenia niečoho či niekoho „strateného“. Táto radosť je prežívaná v plnosti pri hostine s hriešnikmi.

Ale komu je toto podobenstvo primárne určené? Azda ho rozpráva Ježiš hriešnikom? Odpoveď nájdeme v samotnom texte: „Preto *im* povedal toto podobenstvo,“ pričom slovo *im* odkazuje na reptajúcich farizejov. Nie je to teda primárne povzbudenie pre hriešnikov, ale najmä pre „zaťatých spravodlivých“. „Hriešnici“ už prežívali radosť zo spoločenstva s Ježišom, zakúsili „návrat domov“. Nepotrebovali počuť obrazné rozprávanie, pretože prežívali realitu znovuprijatia za synov.

Výzvu navrátiť sa do otcovho domu potrebovali počuť skôr tí „zarytí spravodliví“, ktorí stoja vonku plní hnevu a zatrpknutosti.⁴

4 Porov. J. Jeremias, *Die Gleichnisse Jesu*, Göttingen 1996, s. 89.

Podobne i v závere vidíme, že podobenstvo je určené „spravodlivým“, ktorí sa domnievajú, že nikdy nič neporušili, podobne ako starší syn. Zámer pisateľa často prezrádza koniec určitého biblického úseku – a podobenstvo sa nekončí prijatím mladšieho syna, ale rozhovorom so starším. Dialóg otca so starším synom má navyše otvorený koniec: je na poslucháčoch, teda na farizejoch, ktorí reptajú veľmi podobne ako starší syn, aby teraz vyslovili svoju odpoveď na Ježišovo pozvanie. Hostina je určená i pre nich, no pod podmienkou, že prijmú „hriešnikov“ ako svojich bratov.

Ježiš teda odpovedá reptajúcim farizejom, podobenstvom im vysvetľuje svoje správanie k verejným hriešnikom (ktorých obrazom je mladší syn). Postava otca v podobenstve na prvom mieste nesymbolizuje Boha Otca, ale samého Ježiša Krista. Keďže toto podobenstvo vysvetľuje a obhajuje Kristove počínanie voči hriešnikom, tým „milosrdným otcom“ je Kristus.⁵ Kristus svojou starostlivosťou a láskavosťou voči zablúdeným zviditeľňuje samotného Boha, ktorý sa vždy raduje z nájdenia „stratených“. Vo svetle výroku „Kto vidí mňa, vidí Otca“ (Jn 14, 9) Ježiš zároveň stelesňuje správanie Boha Otca, ale podobenstvo sa týka nebeského Otca až na druhom mieste.

5 Rovnako vnímala toto podobenstvo aj svätá Terézia z Lisieux, učiteľka Cirkvi. Porov. *Autobiografické spisy* (Ms C, 36 v), Kostelní Vydří 1991, s. 249. Tento výklad zastáva i Benedikt XVI. (*Ježiš Nazaretský I*, Trnava 2007, s. 223 – 224) s odvolaním na francúzskeho biblistu P. Grelota.